

Η συγκρότηση της συλλογής των βιβλίων της Καινής Διαθήκης

http://www.iesuslovesyou.gr/Bible_club/Bible/Bible_ch4_6.htm

[1]. Ο κανόνας

Το ερώτημα είναι, πότε τα Ευαγγέλια μαζί με τις Επιστολές και τα λοιπά βιβλία της Κ. Διαθήκης καθιερώθηκαν ως «Γραφή», ως η «Κ. Διαθήκη». Μπορούμε να απαντήσουμε ότι κατά τα τέλη του 2ου αιώνα απαριθμούνται ως κανονικά τα περισσότερα από τα 27 βιβλία της Κ. Διαθήκης. Η κατάσταση του κανόνα της Κ. Διαθήκης στις αρχές του 3ου αιώνα απηχείται στα έργα του Ωριγένη, η μαρτυρία του οποίου έχει μεγάλη σημασία, γιατί ταξίδεψε σε πολλές Εκκλησίες [Ελλάδα, Ρώμη, Μ. Ασία, Αίγυπτο, Παλαιστίνη] και γνώρισε την πράξη των διαφόρων Εκκλησιών ως προς τα βιβλία της Κ. Διαθήκης. Ο όρος «Κ. Διαθήκη» μαρτυρείται από τα τέλη του 2ου αιώνα και επικρατεί οριστικά από τις αρχές του 3ου αιώνα και εξής. Τελικός σταθμός στην εξέλιξη και οριστική διαμόρφωση του κανόνα θεωρείται η 39η Εορταστική Επιστολή του Μ. Αθανασίου [367 μΧ], στην οποία αναφέρονται ως κανονικά τα 27 βιβλία της Κ. Διαθήκης.

Στη διαμόρφωση του κανόνα της Κ. Διαθήκης η Εκκλησία του Χριστού βοηθήθηκε σημαντικά από την τακτική της Εκκλησίας στην παλαιά οικονομία, της οποίας τόσο σε αυτό όσο και σε άλλα σημεία υπήρξε κληρονόμος. Πρέπει να θυμηθούμε ότι για 20 περίπου χρόνια από την Ανάληψη του Ιησού Χριστού δεν είχε γραφτεί ούτε ένα βιβλίο της Κ. Διαθήκης. Οι πρώτοι εκείνοι Χριστιανοί, όπως είπαμε, ως Αγία Γραφή διάβαζαν τακτικά την Κυριακή στις συνάξεις τους τα βιβλία της Π. Διαθήκης. Τα βιβλία της Π. Διαθήκης πέρασαν, όπως είδαμε, τα ίδια στάδια που επρόκειτο να περάσουν και τα βιβλία της Κ. Διαθήκης.

Εν τω μεταξύ όμως άρχισαν να κυκλοφορούν μεταξύ των κατά τόπους Εκκλησιών πραγματείες και Επιστολές που είχαν γραφτεί από τους Αποστόλους και άλλους άνδρες της Εκκλησίας. Οι Επιστολές αυτές, ακόμη και όταν δεν υπήρχε ρητή εντολή του γράφοντος, σχεδόν αμέσως μετά τη λήψη τους άρχιζαν να κυκλοφορούν μεταξύ πολλών άλλων Εκκλησιών που δεν ήταν παραλήπτες. Η κάθε Εκκλησία, μάλιστα, άρχισε να σχηματίζει για τον εαυτό της συλλογή τέτοιων Επιστολών. Αυτές οι συλλογές με το χρόνο άρχισαν να αποκαλούνται «ο Απόστολος». Είναι άξιο πολλού ενδιαφέροντος, ότι ήδη από τους Αποστολικούς χρόνους τέτοιες συλλογές Επιστολών του απ. Παύλου ήταν σε ευρεία χρήση στις διάφορες Εκκλησίες. Από τότε στη συνείδηση της Εκκλησίας θεωρούνταν ως «Γραφές» όπως μαρτυρεί ο απ. Πέτρος στη Β' Επιστολή του 3:15,16: «Θεωρείστε τη μακροθυμία του Κυρίου μας ως ευκαιρία σωτηρίας, όπως σας έγραψε κι ο αγαπητός μας αδελφός ο Παύλος, με τη σοφία που του έδωσε ο Θεός. Το λέει άλλωστε και σ' όλες του τις επιστολές, όταν αναφέρεται σ' αυτό το θέμα. Υπάρχουν σ' αυτές μερικά δυσνόητα σημεία, τα οποία οι αμαθείς και ταλαντευόμενοι τα διαστρεβλώνουν. Το ίδιο κάνουν και με την υπόλοιπη Γραφή [τας λοιπάς γραφάς], με αποτέλεσμα να προκαλούν την καταστροφή τους». Παράλληλα με τις Επιστολές κυκλοφορούσαν στις Εκκλησίες από στόμα σε στόμα και άρχισαν να αποκρυσταλλώνονται σε ορισμένη μορφή οι διδασκαλίες του Κυρίου Ιησού Χριστού και οι αφηγήσεις σχετικά με τη ζωή και τα θαύματά Του. Όταν όμως οι άνθρωποι, οι οποίοι είχαν ζήσει τις μέρες του Ιησού Χριστού, τον γνώρισαν προσωπικά και άκουσαν τις διδασκαλίες Του, άρχισαν να εκλείπουν, η Εκκλησία αισθάνθηκε τον κίνδυνο μήπως αποκοπεί από τις πηγές σε σχέση με τα γεγονότα που αποτελούσαν τη βάση και το περιεχόμενο της πίστης της. Τότε άρχισαν να κυκλοφορούν μεταξύ των Εκκλησιών συλλογές αφηγήσεων για τη ζωή και το έργο του Ιησού Χριστού, πολύ περισσότερες στον αριθμό από τα σημερινά τέσσερα Ευαγγέλια. Αυτό μαρτυρεί ο ευαγγελιστής Λουκάς στην εισαγωγή του Ευαγγελίου του: «Πολλοί προσπάθησαν να συντάξουν μια διήγηση για τα γεγονότα, που είναι βεβαιωμένο ότι συνέβησαν ανάμεσά μας, όπως μας τα

παρέδωσαν εκείνοι που από την αρχή ήταν αυτόπτες μάρτυρες και έγιναν κήρυκες αυτού του χαρμόσунου μηνύματος. Γι' αυτό θεώρησα κι εγώ καλό, εντιμότητα Θεόφιλε, αφού ερεύνησα όλα τα γεγονότα από την αρχή και με ακρίβεια, να σου γράψω με τη σειρά, για να βεβαιωθείς ότι τα όσα διδάχτηκες είναι αυθεντικά» [Λουκάς 1: 1-4]. Όπως φαίνεται όμως από την ίδια αυτή περικοπή, από τις αρχαιότερες εκείνες μέρες η Εκκλησία άρχισε να ελέγχει τα διάφορα γραπτά, που κυκλοφορούσαν ως «Ευαγγέλια», και να απορρίπτει εκείνα για τα οποία υπήρχαν αμφιβολίες όσον αφορά την ακρίβεια του περιεχομένου τους, ενώ άλλα τα αποδεχόταν και τα συνέλεγε.

Έτσι βλέπουμε ότι, τόσο ως προς τα Ευαγγέλια όσο και ως προς τις Επιστολές, από τους αποστολικούς ήδη χρόνους τέθηκαν σε ενέργεια από την Εκκλησία τα κριτήρια επιλογής. Αυτά θα κατέληγαν στην αποκρυστάλλωση του κανόνα της Κ. Διαθήκης. Αυτό το έργο δεν ήταν εύκολο και η ευθύνη της Εκκλησίας γενικά ήταν πολύ μεγάλη γιατί, παράλληλα με τα σημερινά κανονικά βιβλία της Κ. Διαθήκης, κυκλοφορούσαν πολλά άλλα βιβλία, μερικά από τα οποία για πολύ καιρό κυμάνθηκαν στο μεταίχμιο της «κανονικότητας». Γίνονταν δεκτά ως κανονικά από μερικές μόνο Εκκλησίες και για ορισμένο χρονικό διάστημα. Έτσι, πριν επικρατήσει στη συνείδηση της Εκκλησίας γενικά ο οριστικός κανόνας της Κ. Διαθήκης, παρουσιάστηκαν κατά περιοχές μικρότεροι κανόνες που είχαν κάποιες διαφορές μεταξύ τους.

Είναι χαρακτηριστική η επίδραση στη διαμόρφωση αυτών των κανόνων από τη μια μεριά του ελληνικού πνεύματος και από την άλλη του ρωμαϊκού. Στο ελληνικό πνεύμα η κυριότερη γραμμή υπήρξε πάντοτε η αγάπη της ελευθερίας και η αποστροφή από δεσμεύσεις οποιασδήποτε προέλευσης και μορφής. Στο ρωμαϊκό πνεύμα αντίθετα η κυριότερη εκδήλωση ήταν ο νόμος, η τάξη και η πειθαρχία. Έτσι, στους κανόνες που προήλθαν από την Αλεξάνδρεια, το κέντρο του ελληνικού πνεύματος για την Εκκλησία, παρατηρήθηκε μεγαλύτερη ελαστικότητα στην επιλογή των βιβλίων. Αντίθετα, στους κανόνες που κυκλοφορούσαν σε περιοχές που επηρεάζονταν από τη Ρώμη, παρατηρήθηκε μεγαλύτερη συντηρητικότητα, με αποτέλεσμα λιγότερα βιβλία να γίνονται εκεί δεκτά ως κανονικά. Από τα βιβλία τα οποία για ορισμένο χρόνο φάνηκε να επικρατούν στη συνείδηση μερικών κατά τόπους Εκκλησιών τα κυριότερα είναι τα εξής:

1. Η Διδαχή των Δώδεκα Αποστόλων. Γράφτηκε μεταξύ 100 και 150 μΧ και προερχόταν από αρχαιότερο Εβραϊκό έργο που ονομάζεται «Αι οδοί». Περιέχει συλλογή λόγων του Ιησού Χριστού καθώς και οδηγίες προς τις Εκκλησίες για τον τρόπο της λατρείας. Τόσο ο Κλήμης της Αλεξανδρείας, όσο και ο Ωριγένης το χρησιμοποιούν ως τμήμα της Αγίας Γραφής και ως τέτοιο κυκλοφόρησε για αρκετό χρονικό διάστημα στις Εκκλησίες της Αιγύπτου.

2. Η Επιστολή Βαρνάβα. Γράφτηκε κατά πάσα πιθανότητα μεταξύ 100 και 130 μΧ Ενδιαφέρον έργο, χωρίς όμως μεγάλη εσωτερική αξία. Κι' αυτό το βιβλίο κυκλοφόρησε για κάποιο χρόνο ως κανονικό στις Εκκλησίες της Αιγύπτου. Ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς ερμηνεύει την Επιστολή και ο Ωριγένης την αποκαλεί «Καθολική». Αργότερα απορρίφθηκε και από τις Εκκλησίες της Αιγύπτου. Παρέμεινε όμως μεταξύ των κανονικών βιβλίων στο μεγάλο Σιναϊτικό χειρόγραφο το Κ. Διαθήκης.

3. Η Επιστολή Κλήμεντος. Γράφτηκε από τον Κλήμεντα της Ρώμης περί τα 95 μΧ και απευθύνεται προς την Εκκλησία της Κορίνθου. Ονομάζεται συνήθως «Πρώτη Επιστολή Κλήμεντος» προς διάκριση από άλλες ψευδεπίγραφες επιστολές που αποδίδονται στον Κλήμεντα. Έργο υψηλού περιεχομένου, ανάλογου προς τη μεγάλη ευσέβεια και το κύρος του συγγραφέα του. Διαβαζόταν μέχρι το 170 μΧ στην Εκκλησία της Κορίνθου ως τμήμα της Αγ. Γραφής. Την ίδια τιμή απέδιδαν σ' αυτό και οι Εκκλησίες της Αιγύπτου. Ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς την αποκαλεί έργο του «Αποστόλου Κλήμεντος». Διασώθηκε στο Αλεξανδρινό χειρόγραφο της Κ. Διαθήκης.

4. Ο Ποιμήν του Ερμά. Περιέχει Οράσεις, Εντολές και Παραβολές και γράφτηκε ίσως στη Ρώμη περί το 150 μΧ. Ο Ειρηναίος, ο Τερτυλλιανός και ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς αναφέρονται σ' αυτό με μεγάλο σεβασμό, υποδηλώνοντας ότι το θεωρούσαν τμήμα της Αγ. Γραφής. Αμέσως μετά όμως απορρίφθηκε από τις μεγάλες Εκκλησίες της Ρώμης και της Καρθαγένης. Διασώθηκε στο Σιναϊτικό χειρόγραφο της Κ. Διαθήκης.

5. Η Αποκάλυψη του Πέτρου. Το έργο αυτό ανήκε στο πρώτο μισό του 2ου μΧ αιώνας. Περιέχει αποκαλύψεις για το μέλλον και περιγραφές του Ουρανού και της Κόλασης, ιδίως της Κόλασης, με λεπτομερείς και αποκρουστικές περιγραφές των ποινών που θα επιβληθούν στις διάφορες κατηγορίες των αμαρτωλών. Για κάποιο χρονικό διάστημα ήταν σε ευρεία κυκλοφορία στις Εκκλησίες της Ανατολής και διαβάζονταν στην Παλαιστίνη μέχρι το 430 μΧ

6. Οι Πράξεις του Παύλου. Γράφτηκε γύρω στο 160 μΧ Περιλαμβάνει τις «Πράξεις Παύλου και Θέκλης» και μια φανταστική αλληλογραφία μεταξύ του απ. Παύλου και της Εκκλησίας της Κορίνθου. Ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς και ο Ωριγένης αναφέρονται σ' αυτό το έργο. Στις Εκκλησίες όμως της Δύσης φαίνεται ότι δεν έγινε ποτέ δεκτό ως κανονικό.

Υπήρξαν και πολλά άλλα βιβλία διαφόρων ειδών, Ευαγγέλια, Επιστολές, Αποκαλύψεις κ.λ.π. μεταγενέστερων συγγραφέων, που τα απέδιδαν σε διάφορους Αποστόλους, στα οποία όμως η Εκκλησία ποτέ δεν έδωσε σοβαρή σημασία.

Δύο γεγονότα εκτός Εκκλησίας επιτάχυναν την αποκρυστάλλωση του κανόνα της Κ. Διαθήκης:

1. Η εμφάνιση της αίρεσης του Μαρκίωνα. Ο Μαρκίων ήταν γιος Επισκόπου της Σινώπης του Πόντου. Ο ίδιος ο πατέρας του τον απέκοψε από την κοινωνία της Εκκλησίας για τις αιρετικές του ιδέες, φιλοδοξώντας να καταλάβει την πρώτη θέση στην Εκκλησία της Ρώμης, πήγε εκεί το 140 μΧ και, μόλις εγκαταστάθηκε, ανέπτυξε το αιρετικό του σύστημα. Ο Μαρκίων είχε έντονο αντιιουδαϊκό πνεύμα και γι' αυτό ως Απόστολο αναγνώριζε μόνο τον Παύλο. Ο Μαρκίων κατάρτισε δικό του κανόνα. Απέρριψε εξ ολοκλήρου την Π. Διαθήκη και την Κ. Διαθήκη την διαίρεσε σε «Ευαγγέλιο» και «Απόστολο». Στο «Ευαγγέλιο» περιέλαβε μόνο το κατά Λουκά Ευαγγέλιο, κι' αυτό αφού αφείρεσε από αυτό όσα στοιχεία ο ίδιος θεωρούσε απαράδεκτα. Στον «Απόστολο» περιέλαβε μόνο τις Επιστολές του απ. Παύλου. Απέκλεισε όμως τις Ποιμαντορικές [Α' και Β' προς Τιμόθεο και προς τον Τίτο] και τις υπόλοιπες τις υπέβαλε σε αποκάθαρση από Ιουδαϊκά στοιχεία. Η εμφάνιση αυτού του ακρωτηριασμένου κανόνα, από τον οποίο έλειπαν πολλά βιβλία, τα οποία από καιρό είχαν επιβληθεί στη συνείδηση της Εκκλησίας, δημιούργησε στην Εκκλησία επιτακτική την ανάγκη να επισπεύσει τον ακριβέστερο καθορισμό του δικού της κανόνα.

2. Το άλλο γεγονός που βοήθησε την Εκκλησία να επιταχύνει την αποκρυστάλλωση του Ιερού Κανόνα ήταν **το διάταγμα του Διοκλητιανού** [303 μΧ] να καταστραφούν όλα τα ιερά βιβλία των Χριστιανών. Το σκληρό αυτό μέτρο εναντίον των Χριστιανών είχε ως αποτέλεσμα τον σαφέστερο διαχωρισμό των Ιερών Βιβλίων. Εξαιτίας αυτού του διωγμού διασώθηκαν ελάχιστα αποσπάσματα χειρογράφων των πρώτων τριών αιώνων.

[2]. Τα κριτήρια επιλογής των βιβλίων

Το βασικό κριτήριο που εφάρμοσε η Εκκλησία σ' αυτό το έργο της ήταν βέβαια η θεοπνευστία των υπό κρίση βιβλίων. Μόνο τα βιβλία που ήταν αποδεδειγμένα θεόπνευστα περιλαμβάνονταν στον Ιερό Κανόνα. Όλα τα άλλα, όσο καλά και αν ήταν, αποκλείονταν. Η θεοπνευστία όμως είναι κάτι το ασύλληπτο. Δεν εμπίπτει στις αισθήσεις. Έπρεπε λοιπόν η Εκκλησία να εφαρμόσει κάποια συγκεκριμένα κριτήρια με τα οποία να διασφαλίσει τη θεοπνευστία. Τρία είναι τα κριτήρια που εφαρμόστηκαν:

1. Η αποστολικότητα του υπό κρίση βιβλίου. Κατ αρχήν έγινε δεκτό ότι θα θεωρούνταν κανονικά μόνο τα βιβλία που γράφτηκαν από τους Αποστόλους ή από άνδρες που είχαν πολύ στενή σχέση με τους Αποστόλους. Τέτοια σχέση με τους Αποστόλους είχαν ο συγγραφέας του κατά Μάρκον με τον Πέτρο και του κατά Λουκά και των Πράξεων με τον Παύλο.

2. Η πνευματικότητα του περιεχομένου του βιβλίου. Τα περισσότερα από τα Απόκρυφα ή Ψευδεπίγραφα βιβλία αποκλείστηκαν από τον Κανόνα λόγω της κατωτερότητας του περιεχομένου τους.

3. Η καθολικότητα της αποδοχής του βιβλίου. Για να γίνει δεκτό ως κανονικό ένα βιβλίο έπρεπε να γίνεται αποδεκτό από την πλειονότητα των Εκκλησιών.

Το έργο αυτό δεν ήταν καθόλου εύκολο και χρειάστηκε να περάσουν αρκετά χρόνια έως ότου οριστικοποιηθεί. Με τον Μέγα Αθανάσιο [298-373 μΧ] μπαίνουμε στην περίοδο των Συνόδων οι οποίες επικύρωσαν και επίσημα τον Κανόνα των Ιερών βιβλίων, τα οποία η συνείδηση της Εκκλησίας γενικά, με μερικές αμφιταλαντεύσεις, είχε ήδη αποδεχθεί. Ο Αθανάσιος ίσως είναι ο πρώτος που αποκάλυψε «Κανονικά» τα 27 βιβλία της Κ. Διαθήκης. Στην Εορταστική του Επιστολή 39 λέει: «Μηδείς τούτοις επιβαλλέτω μηδέ αφαιρέσθω τι».

Η Σύνοδος της Λαοδικείας [363 μΧ] ίσως είναι η πρώτη Σύνοδος που ασχολήθηκε με το ζήτημα του Κανόνα. Ο 59ος κανόνας αυτής της Συνόδου ορίζει να διαβάζονται στην Εκκλησία μόνο τα κανονικά βιβλία της Π. και της Κ. Διαθήκης. Ο 60ος κανόνας της ίδιας Συνόδου δίνει κατάλογο των 26 βιβλίων της Κ. Διαθήκης αποκλείοντας την Αποκάλυψη. Αυτός όμως ο κανόνας αποδείχθηκε μη γνήσιος.

Η Σύνοδος της Ρώμης [382 μΧ], στην οποία πρωτοστάτησε ο Ιερώνυμος, ορίζει ως κανονικά τα βιβλία που αποδεχόταν στην Επιστολή του ο Μέγας Αθανάσιος, δηλ. όλα τα βιβλία της Κ. Διαθήκης.

Η Τρίτη Σύνοδος της Καρθαγένης [397 μΧ], στην οποία έλαβε μέρος και ο Αυγουστίνος, δέχεται ως κανονικά όλα τα βιβλία της σημερινής Κ. Διαθήκης και ορίζει μόνο αυτά να διαβάζονται στις Εκκλησίες.

Έτσι τερματίζεται το έργο της Εκκλησίας με το οποίο αναγνώρισε και κατοχύρωσε τα Ιερά βιβλία που αποτελούν τον Κανόνα. Εκείνο που πρέπει να τονιστεί είναι ότι τα Ιερά βιβλία δεν τα όρισαν οι Σύνοδοι. Οι Σύνοδοι απλά τα περιέβαλαν με το κύρος της επίσημης πράξης τους. Η συνείδηση της Εκκλησίας γενικά με την οδηγία του Αγίου Πνεύματος είχε προ πολλού καταλήξει στα πορίσματά της.

[3]. Τα χειρόγραφα (οι Κώδικες)

Η Κ. Διαθήκη γράφτηκε από οκτώ άνδρες. Οι τέσσερις ήταν Απόστολοι [Ματθαίος, Ιωάννης, Πέτρος, Παύλος]. Οι δυο ήταν σύντροφοι των Αποστόλων [Μάρκος και Λουκάς] και οι δυο ήταν οι αδελφοί του Κυρίου [Ιάκωβος και Ιούδας]. Γράφτηκε στην Ελληνική γλώσσα και σε διάφορους χρόνους μέσα στο δεύτερο μισό του πρώτου μ. Χ. αιώνα [50-100μ. Χ.]. Τα βιβλία της Κ. Διαθήκης είναι 27 [4 Ευαγγέλια, 1 Ιστορικό, οι Πράξεις των Αποστόλων, 1 Προφητικό, η Αποκάλυψη και 21 Επιστολές]. Υπάρχουν 5000 Ελληνικά χειρόγραφα της Κ. Διαθήκης. Τα δυο πιο σημαντικά χρονολογούνται από το 350 μΧ και είναι:

1. Ο Κώδικας του Βατικανού. Ο κυριότερος θησαυρός της Βιβλιοθήκης του Βατικανού. Αρχικά περιλάμβανε όλη την Αγ. Γραφή στην Ελληνική, με εξαίρεση την Αποκάλυψη. Στην παρούσα κατάστασή του λείπουν από την Κ. Διαθήκη η προς Εβραίους Επιστολή από το κεφ.9:14, οι Ποιμαντορικές Επιστολές και η Επιστολή προς Φιλήμονα.

2. Ο Σιναΐτικός Κώδικας. Ανακαλύφθηκε το 1844 στη μονή της Αγ. Αικατερίνης στο Σινά όπου οι μοναχοί χρησιμοποιούσαν τα φύλλα του για να ανάβουν τη φωτιά στο μαγειρείο. Διασώθηκε από τον Tischendorf το 1859 και χαρίστηκε στον Τσάρο Αλέξανδρο Β΄. Με την ανατροπή του τσαρικού καθεστώτος, το χειρόγραφο αυτό πουλήθηκε από τις Ρωσικές αρχές για 100.000 λίρες στο Βρετανικό Μουσείο, όπου βρίσκεται σήμερα. Είναι ο κυριότερος θησαυρός του Βρετανικού Μουσείου. Όπως ο Κώδικας του Βατικανού έτσι και αυτός ο Κώδικας ήταν κάποτε πλήρης με ολόκληρη την Αγ. Γραφή στην Ελληνική. Σήμερα έχει ολόκληρη την Κ. Διαθήκη και μερικά από τα απόκρυφα βιβλία.

Υπάρχουν άλλοι δυο Κώδικες μικρότερης σπουδαιότητας:

1. Ο Αλεξανδρινός Κώδικας. Αυτό τον Κώδικα τον πρόσφερε ως δώρο στο βασιλιά της Αγγλίας Κάρολο Α΄ ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος Λούκαρις το 1627. Πιθανόν ο Πατριάρχης να τον απέκτησε από το Άγιο Όρος το 1616. Ο Κώδικας αυτός ανήκει στον 5ο αιώνα και περιλαμβάνει την Κ. Διαθήκη μαζί με τις Επιστολές του Κλήμεντα. Βρίσκεται στο Βρετανικό Μουσείο.

2. Ο Κώδικας του Beza. Πήρε το όνομά του από τον μεγάλο αναμορφωτή και διάδοχο του Καλβίνου στη Γενεύη τον Θεόδωρο Beza. Αυτός τον χάρισε στο Πανεπιστήμιο του Cambridge της Αγγλίας το 1581 και βρίσκεται στη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου. Ο Κώδικας αυτός ανήκει στα τέλη του 5ου με αρχές του 6ου αιώνα.

Υπάρχουν ακόμη άλλοι δυο Κώδικες μικρότερης αξίας: Ο Παλιμψηστος Κώδικας Εφραΐμ του Σύρου και ο Κώδικας Κλαραμοντάνος. Τελευταία βρέθηκαν πάπυροι του 130 και 150 μΧ

Και τώρα προβάλλει το ερώτημα: Πώς μπορούμε να εμπιστευθούμε γραπτά του 4ου και 5ου μ. Χ. αιώνα για γεγονότα που έλαβαν χώρα τον πρώτο αιώνα; Αρκεί να αναφέρουμε ότι η Ιστορία του Θουκυδίδη [460-400 π.Χ.] και του Ηροδότου [488-428 π.Χ.] μας είναι γνωστές από χειρόγραφα που ανήκουν στο 900 μΧ και κανένας δεν αμφισβητεί τη γνησιότητά τους.